THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES IN THE CONTEXT OF STUDENT-CENTERED LEARNING IN PRIMARY EDUCATION

Nina Petrovschi, Ilie Alexandra Cătălina
Assoc. Prof PhD, PhD Student, "Ion Creangă" State Pedagogical University, Chișinău, Republic of Moldova

Abstract: The article highlights the strong connection between theory of multiple intelligences and student-centered education which should be taken into account by all teachers interested in the competences and goals that a student possesses at the end of the primary cycle.

Keywords: multiple intelligences, student-centered education, primary education

Conceptul de *"inteligență*" a fost folosit colocvial încă din cele mai vechi timpuri, iar în literatură a fost introdus de către Cicero care spunea că inteligența "este puterea şi funcţia mintii de a stabili legături şi a face legături între legături"[Apud 3, p.302]. În 1969 John Mc Carthy spunea că "o entitate este inteligentă dacă are un model adecvat al lumii, dacă este destul de înzestrată pentru a răspunde unei largi varietăți de întrebări pe baza acestui model, dacă poate să-și procure informațiile din lumea exterioară când are nevoie și poate să realizeze anumite operații în mediul înconjurător cerute de obiectivele sale și permise de posibilitățile sale fizice"[6], iar în psihologie, inteligența "apare atât ca fapt real, cât și ca unul potențial, atât ca proces, cât și ca aptitudine sau capacitate, atât formă și atribut al organizării mentale, cât și a celei comportamentale"[3, p.302-303].

La începutul anilor 1990, psihologului francez Alfred Binet i-a fost cerut să găsească o modalitate prin să determine care dintre elevii școlilor franceze au un potențial academic ridicat. Împreună cu Theodore Simon, Binet a conceput un "test de inteligență" și modul de măsurare al acestuia numit „IQ". Testul „IQ" a avut mare succes în Franța, în Statele Unite, apoi în Vest, unde oamenii erau interesați să cuantifice nivelul de inteligență al altor oameni. Ulterior acest test a fost actualizat, îmbunătățit și transformat în SAT (Standardized Achievement Test), un examen care vizează obținerea unui scor cât mai mare pentru studierea la Universitățile din Statele Unite ale Americii. Această abordare o întâlnim și astăzi în universități de prestigiu precum Hardvard și Standford, ea bazându-se pe ideea unei "școli uniforme", care scoate "minți de viitor profesor de drept" [1, p.13].

În anul 1983 Dr. Haword Gardner vorbește pentru prima oară despre sintagma "*inteligențe multiple"* și spune că abordarea inteligenței prin coeficientul de inteligență are anumite limite, iar cele opt tipuri de inteligență descoperite de el, caracterizează mai bine intelectul uman. Teoria acestuia presupune existenta a opt forme ale inteligenței, dupa cum urmează: *inteligența muzicală, inteligența corporal chinestezică, inteligența logico-matematică, inteligența lingvistică, inteligența spațială, inteligența interpersonală, inteligența intrapersonală, inteligența naturalistă.*

- *Inteligența muzicală* presupune o sensibilitate la sunete, la tiparele vibraționale, la tonuri și ritmuri. Ea reprezintă capacitatea elevului de a reacționa emoțional la orice formă de expresie muzicală, de a le recunoaște și a le produce cu ușurință.
- *Inteligența corporal chinestezică* presupune capacitatea elevului de a-și controla voluntar și cu ușurință mișcările coporale, de a manipula cu iscusință obiecte, de a învăța totul mai ușor la activitățile practice prin implicare directă.
- *Inteligența logico-matematică* reprezintă capacitatea elevului de a realiza raționamente complexe, de a rezolva probleme facil și în moduri inedite, de a

identifica relații și conexiuni fără a depune un efort intelectual. De cele mai multe ori elevii care prezintă acest tip de inteligență sunt atrași de științele exacte.

- *Inteligenţa lingvistică* scoate în evidență elevii cărora le place să comunice despre orice subiect li se propune, pot să utilizeze cu ușurință cuvinte în registrul oral sau scris, au umor lingvistic, sunt persuasivi și dețin o sensibilitate către comunicare.
- *Inteligenţa vizual-spaţială* este specifică tuturor elevilor care învață observând și vizualizând conținutul propus deoarece au capacitatea de a percepe cu acuratețe detaliile, culorile, formele, spațiul, lumea înconjurătoare.
- *Inteligența interpersonală* se referă la capacitatea elevului de a deveni lider deoarece sesizeaza cu rapiditate și ușurință starile, motivațiile și sentimentele celorlați și posedă capacitatea de a-i motiva să atingă împreună diverse scopuri prin înțelegere.
- *Inteligenţa intrapersonală* reprezintă capacitatea elevului de a-şi cunoaşte punctele forte şi cele slabe, de a sesiza stările interioare şi a avea acces la propriile trăiri.
- *Inteligența naturalistă* care presupune o sensibilitate la percepția lumii înconjurătoare, interes pentru descoperirea florei, faunei, a relațiilor și schimbărilor din mediul înconjurător.

În ultimele decenii dezvoltarea inteligențelor multiple a devenit o provocare pentru toate cadrele didactice care trebuie să găsească modalitatea optima pentru a-i ajuta pe elevi să-și dezvolte toate cele opt inteligențe pe care Gardner le-a identificat în cercetările sale, din mai multe motive:

- Inteligența nu este o abilitate înnăscută, ci una care poate fi dezvoltată pe tot parcursul vieții, dar mai ales, în perioada preșcolarității și a școlarității mici, când creierele celor mici sunt "ca un burete" ce absoarbe rapid toate informațiile care i se pun la dispoziție într-o manieră placută.
- Există foarte multe feluri "de a fi inteligent", nu există o mulțime standard de trăsături care fiind atribuite unui individ il fac inteligent.
- Fiecare preșcolar sau școlar este capabil să dezvolte cele opt tipuri de inteligență, iar cadrele didactice trebuie să gasească variantele optime pentru dezoltarea acestora în funcție de tipul de inteligență dominant al fiecărui copil. Cercetătorul Gardner susține această idee la care adaugă faptul că "indivizii diferă prin proporția de aptitudini și prin natura combinării acestora", astfel că rolul profesorului este de a lucra diferit cu fiecare dintre elevi, ținand seama de combinația de aptitudini pe care acesta o deține[1, p.14].

Planul cadru actual al învățământului primar și programele școlare corespunzătoare fiecărei discipline sunt concepute astfel încât să cuprindă activități ce pot duce la dezvoltarea tuturor celor opt inteligențe identificate de cercetătorul Gardner, astfel:

Aria curriculară	**Disciplinele cuprinse în arie**	**Tipul de inteligență ce poate fi dezvoltat**
Limbă și comunicare	Comunicare în limba română (Clasele Pregătitoare, I, a II-a) Limba și literatura română (Clasele a III-a și a IV-a)	Inteligența lingvistică
Matematică și științe ale naturii	Matematică și explorarea mediului (Clasele Pregătitoare, I, a II-a) Matematică (Clasele a III-a și a IV-a) Științe ale naturii (Clasele a III-a și a IV-a)	Inteligența logico-matematică
Om și societate	Istorie (Clasele a III-a și a IV-a) Geografie (Clasele a III-a și a IV-a) Educație civică (Clasele a III-a și a IV-a) Religie (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a)	Inteligența vizual-spațială Inteligența naturalistă Inteligența interpersonală Inteligența intrapersonală
Educație fizică, sport și sănătate	Educație fizică (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a) Joc și mișcare (Clasele a III-a și a IV-a) Muzică și mișcare (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a)	Inteligența muzicală Inteligența corporal chinestezică
Arte	Muzică și mișcare (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a) Arte vizuale și abilități practice (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a)	Inteligența muzicală Inteligența vizual-spațială
Tehnologii	Arte vizuale și abilități practice (Clasele Pregatitoare, I, a II-a, a III-a, a IV-a)	Inteligența vizual-spațială Inteligența logico-matematică
Consiliere și orientare	Dezvoltare personală (Clasele Pregatitoare, I, a II-a)	Inteligența interpersonală Inteligența intrapersonală

După cum reiese din tabelul de mai sus, pe tot parcursul ciclului primar de învățământ elevul parcurge activități, teme și conținuturi care îl ajută în dezvoltarea tuturor tipurilor de inteligență, însă din punct de vedere practic el nu este încă pregatit să folosească competențele dobândite în situații variate pe care le întâlnește în viața socială, iar acest lucru se întâmplă deoarece elevii nu învață cu toții în același mod, ei sunt diferiți, au diferite stiluri de învățare și au o atitudine diferită față de învățare, astfel că au nevoie de o instruire personalizată, individualizată și nu în ultimul rând de acceptare și înțelegere. Aceste ultime două caracteristici au o importanță nemărginită în procesul instruirii deoarece îi pot oferi elevului motivația necesară pentru a se implica activ în procesul de instruire și formare. Fiecare elev ar trebui să fie comparat „decât cu sine însuși”[2, p. 34], iar cadrele didactice și

părinții, cei mai importanți factori din viața elevului, ar trebui să țină seama de faptul că aceștia își dezvoltă treptat capacitățile de informare - procesare - numite inteligențe”[2, p. 34], care să le permită să soluționeze sau să creeze produse.

Cadrele didactice care susțin *teoria inteligențelor multiple* au realizat faptul că învățământul românesc nu trebuie să schimbe conținuturile programelor de formare, ci modul în care se realizează formarea, predarea-învățarea-evaluarea. Tuturor celor interesați de dezvolarea educațională a unui stat ar trebui să li se întipărească ideea că toți elevii pot fi inteligenți în diferte feluri, iar cadrele didactice au menirea să identifice acel fel, pentru fiecare în parte, și să-i ajute să evolueze diferit către direcția îndrăgită de ei. Întrebarea este: Cum ar trebui să fie prezentat elevilor un conținut astfel încât cadrul didactic să se asigure că el e înțeles și asimilat de cât mai mulți dintre elevii înscriți în programul de formare? Răspunsul acestei întrebări nu este unul simplu sau ușor, ci există o serie de etape care ar trebui parcuse pentru soluționarea lui:

- cunoașterea stadiului de dezvoltare cognitivă în care se află elevul;
- cunoașterea inteligenței dominante a fiecărui elev;
- identificarea metodelor didactice eficiente pentru fiecare tip de inteligență în parte;
- crearea unor situații educative care să ajute elevul să-și depășească condiția actuală.

Ceea ce am prezentat până acum este specificat și în legislația educațională românească, mai exact în Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului Național (Document de politici educaționale)[5, p.6], astfel că modernizarea curriculumului din perspectiva educaţiei centrate pe elev presupune:

- promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele și aptitudinile acestora, cu respectarea diversității (etnoculturale, lingvistice, religioase etc.);
- construirea de parcursuri de învățare diferențiate;
- implementarea unor demersuri explicite de personalizare a educației, drept garanție a egalității de șanse în educație [5, p.6].

În crearea teoriei inteligențelor multiple, cercetătorul Gardner a pornit de la introducerea conceptului “școală centrată pe individ” și de-a lungul timpului au existat foarte multe încercări de punere în practică a acesteia precum: “școli care au creat șapte sau opt centre de studiu sau chiar clase, câte unul pentru fiecare inteligență, școli care predau obiectele de studiu în șapte sau opt moduri, școli care așezau împreună toți elevii care aveau același tip de inteligență,etc”, însă nici o abordare nu părea potrivită pentru ceea ce voia să demonstreze Gardner, astfel că acesta a prezentat și explicația sa privind importanța *educației centrate pe elev*. El afirma faptul că școlile uniforme, în care toți elevii sunt tratați în mod egal nu au tocmai o abordare corectă deoarece îi privilegiază pe cei care posedă inteligențe lingvistice și logico-matematice și că educatorii ar trebui să învețe cât pot de mult despre capacitățile și tendințele de învățare aele fiecărui elev și să folosească această informație pentru o educație optimă, potrivită fiecărui elev în parte [1, p.67-68].

Conceptul învățării centrate pe elev nu este o idee nouă, însă este adesea discutată, deoarece presupune înlocuirea monologului cadrului didactic, abordarea “pasivă” cu o abordare “activă”, cu dialogul cadru didactic-elev, prin responsabilizarea elevului de a găsi cele mai bune soluții pentru rezolvarea problemelor propuse. Graham Gibbs spunea că “învăţarea centrată pe elev le oferă elevilor o autonomie şi un control mai mare în privinţa alegerii subiectului, a metodelor de învăţare şi a ritmului de studiu”[Apud 4, p.7], iar “profesorul poate deveni de exemplu: instructor, ghid, îndrumătorul, mentor, sfătuitor, consultant, transmiţător de cunoştinţe, cel care face lucrurile posibile pentru elev formator, supraveghetor, diriginte, coordonator, cercetător critic, broker de cunoştinţe, model, facilitator, colaborator.” [Apud 4, p.7].

În timpul unei activități didactice în care instruirea, tot procesul prin care conținutul este asimilat de către subiecti (predarea-învătare-evaluare), este centrată pe elev, copiii realizează o serie de activități precum:

- alegerea subiectului;
- plănuirea învăţării;
- alegerea metodelor de învăţare;
- manipularea activă de cunoştinţe;
- interacţiunea cu profesorii;
- interacţiunea cu alţi elevi;
- munca atât în grup cât şi individual;
- cercetarea;
- explorarea problemelor.

Peter Senge, un om de știință american, și autorul cărții "The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization" a facut o afirmație care se potrivește foarte bine în sistemul educațional pe care țara noastră încearcă sa-l schimbe prin învățarea centrată pe elev și acordarea unei mai mari importanțe inteligențelor multiple și anume "Mulţi copii se chinuie în şcoli pentru că felul în care li se predă este incompatibil cu felul în care învaţă."[Apud 4, p.11].

Pentru ca procesul de instruire să fie unul eficient și elevii să se poată dezvolta în raport cu inteligența dominantă, principala grijă a cadrelor didactice ar trebui să o constituie găsirea unor procedee de concepere a activităților de instruire, astfel încât mecanismele de învățare să poată fi dirijate eficient în direcția obținerii performanțelor școlare scontate. Proiectarea didactică ar trebui realizată cu seriozitate, improvizația eliminată, iar accentul să fie mutat pe introducerea unor metode de activizare a elevilor și implicare activă în cadrul lecțiilor. De ce se împâmplă să le fie greu cadrelor didactice să facă acest lucru? Răspunsul este ușor de intuit: Le este greu să faca asta pentru că la rândul lor nu au instriurea necesară pentru a putea face asta, nu au instrumente specializate care să identifice inteligența dominantă fiecărui elev din clasă, nu știu cum să aleagă și să adapteze strategia didactică astfel încât să se asigure ca marea majoritate a colectivului pe care îl au în față înțeleg și asimilează conținutul predat.

Trecerea de la predarea tradițională la învățarea centrată pe elev nu este una ușoară, însă este cel mai eficient lucru de care sistemul are nevoie, deoarece numai așa elevul poate fi transformat de la un receptor pasiv la un căutător activ al învățării.

În următorul tabel arătăm cât de importantă este învățarea centrată pe elev pentru dezvoltarea inteligențelor multiple.

Predarea tradițională	**Predarea centrată pe elev**	Tipul de inteligență multiplă pe care îl dezvoltă
Intruire centrată pe profesor	Instruire centrată pe elev	Inteligența intrapersonală
Predare de informații	Schimb de informații	Inteligența interpersonală
Muncă individuală	Muncă în colaborare	Inteligența interpersonală
Predare disciplinelor tradiționale	Predare holistică bazată pe nevoile actuale ale elevilor	Inteligența muzicală Inteligența corporal-chinestezică Inteligența muzicală Inteligența vizual-spațială
Folosirea unui singur mijloc media	Folosirea multimediei	Inteligența logico-matematică
Răspuns ca reacție	Actiune interactivă, elevul își explimă liber ideile	Inteligența lingvistică

Subiectul importanței dezvoltării inteligențelor multiple în contextul învățării centrate pe elev are o bază teoretică justificată, însă ne rezumăm la a spune că principalul motiv pentru care se dorește această abordare este că duce la o învățare mai eficientă, iar tinerii formați sunt autonomi în învățare, creativi, deschiși spre învățarea de-a lungul vieții, încrezători în forțele proprii, capabili să dezvolte relații armonioase în familie și societate prin comunicare și cooperare, orientați spre succes și excelență în viața personală, informați, angajați și responsabili, asumandu-și conștient valorile naționale și globale, așa cum apare și în viziunea Curriculumului Național din România [5, p.6].

BIBLIOGRAPHY

1. Gardner H. Inteligențe multiple. Noi orizonturi pentru teorie şi practică (traducere de Damaschin N.). București: Editura Sigma, 2007
2. Gardner H. Tratat de răzgândire. București: Editura ALL, 2006. 274p.
3. Popescu - Neveanu P. Dicționar de psihologie
4. Proiectul PHARE, RO 2002: Învățarea centrată pe elev. Ghid pentru profesori și formatori
5. Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului Național (Document de politici educaționale), România: 2012
6. https://ro.wikipedia.org/wiki/Inteligență (văzut în data de 18.11.2024)